

Krzysztof Dorna

Przyparafialne młodzieżowe grupy zainteresowań jako środek oddziaływań profilaktycznych przed sięganiem po substancje psychoaktywne

Studia Salvatoriana Polonica 6, 191-209

2012

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Ks. KRZYSZTOF DORNA SDS

- Przyparafialne młodzieżowe grupy zainteresowań jako środek oddziaływań profilaktycznych przed sięganiem po substancje psychoaktywne

Jak niemal na całym świecie, tak również w naszym społeczeństwie występowała i nadal występuje szkodliwa konsumpcja alkoholu i używek, co powoduje zakłócenia w funkcjonowaniu różnych grup ludzkich. Zjawiska te, ściśle związane z rozwojem człowieka, nauka określa mianem patologii społecznej. Pojęcie to rozciąga się także na sytuacje szkodliwego spożywania alkoholu. Czym jest alkohol? Jest substancją psychoaktywną i uzależniającą. Według Światowej Organizacji Zdrowia (WHO) zalicza się go do narkotyków. W Polsce występuje powszechny zwyczaj spożywania wódki oraz innych napojów alkoholowych, np. piwa. Mimo dramatycznych konsekwencji, coraz więcej polskich dziewcząt i chłopców wchodzi na drogę uzależnień. Euforyczne i rozluźniające działanie alkoholu sprawia, że napój ten często towarzyszy spotkaniom towarzyskim. Z przykrością stwierdzamy fakt stałego wzrostu spożywania napojów alkoholowych wśród nieletnich. Sięganie po alkohol przez dzieci i młodzież oraz jego nadużywanie przez dorosłych to jeden z wielu problemów duszpasterskich w Polsce. Napoje alkoholowe okazały się najbardziej rozpowszechnioną substancją psychoaktywną wśród młodzieży szkolnej. Próby picia ma za sobą 90,2% gimnazjalistów z klas trzecich i 94,8% uczniów drugich klas szkół ponadgimnazjalnych¹. Dzieci i młodzież, sięgając po na-

Ks. dr KRZYSZTOF DORNA SDS – doktor teologii pastoralnej, katecheta w parafii Nawiedzenia NMP w Koczurkach; e-mail: kdorna@interia.pl.

¹ J. Sierosławski, *Używanie alkoholu i narkotyków przez młodzież szkolną. Raport z ogólnopolskich badań ankietowych zrealizowanych w 2007 roku*, Warszawa 2007, s. 13.

poje alkoholowe, zahamowują swój rozwój fizyczny i psychospołeczny oraz wchodzą na drogę uzależnień. Badania ankietowe przeprowadzone na terenie lubelskich szkół podstawowych i średnich wykazują obniżenie wieku pierwszego kontaktu z alkoholem. Aż 70% chłopców i 30% dziewcząt wielokrotnie piło alkohol w wieku 11 lat². Mimo systematycznej działalności profilaktycznej podejmowanej przez instytucje państwowe, kościelne, samorządowe i społeczne problem jest nadal aktualny. Nadużywanie uniemożliwia pełny rozwój człowieka na ziemi oraz życie w miłości, prawdzie i wolności. Z tego względu staje się poważną przeszkodą na drodze do zbawienia. Misja zbawcza Kościoła dotyczy nie tylko wieczności, lecz także pełni rozwoju doczesnego. Każdy człowiek ma moralny – wynikający z prawa Bożego i naturalnego – obowiązek życia w trzeźwości. Istotą cnoty trzeźwości – zawartej w kardynalnej cnotcie umiarkowania – jest odpowiedzialna postawa wobec napojów alkoholowych, wyrażająca się w korzystaniu z nich zgodnie z rozumem i wiarą³. W odniesieniu do dzieci i młodzieży cnota trzeźwości oznacza całkowitą abstynencję, natomiast w odniesieniu do dorosłych oznacza abstynencję lub roztropne spożywanie alkoholu w ilościach jedynie umiarkowanych.

Kościół w Polsce, świadomy zagrożeń wynikających z nadużywania napojów alkoholowych, podejmował i podejmuje działania duszpasterskie w celu rozwijania i ugruntowania cnoty trzeźwości w narodzie oraz w celu niesienia pomocy tym, którzy są zagrożeni lub cierpią na skutek problemów alkoholowych. Nie ma wątpliwości, że problemy alkoholowe dotyczące dzieci i młodzież są moralnym problemem współczesności. Krzywda dzieci dzieje się na co dzień w skali powszechnej. Alkoholizm niszczy dzieciństwo i młodość oraz godzi w życie rodzinne. Sięganie po tego typu substancje (np. alkohol, narkotyki, nikotyna) jest zawsze formą ucieczki od rzeczywistości. Jednocześnie jest wchodzeniem na drogę uzależnień. Dlatego troska Kościoła jest skierowana również w kierunku młodzieży, aby towarzyszyć jej w prawdziwym rozwoju i realizacji powołania chrześcijańskiego, co ma szczególnie wymiar profilaktyczny. „Wychowawcze oddziaływanie na młodych może być dopiero skuteczne, jeżeli jego podstawą jest realistyczne i całościowe spojrzenie na wychowanka”⁴ – czytamy w literaturze przedmiotu.

² E. Czarnota, *Narkotyk dla wszystkich-alkohol*, „Problemy Alkoholizmu” 2000 nr 3, s. 13-14.

³ KKK 1804, 1809.

⁴ M. Dziewiecki, *Duszpasterstwo a wychowanie dzieci i młodzieży w abstynencji*, w: *Nowe przesłanie nadziei. Podręcznik duszpasterstwa trzeźwości*, red. tenże, Warszawa 2000, s. 189-198.

Dziś, w świecie szybkich przemian, szczególnie potrzeba studium pastoralnego, które może być pomocne w opracowaniu skuteczniejszych niż dotąd strategii wychowania młodego pokolenia w abstynencji oraz wskazaniu kierunków duszpasterstwa trzeźwościowego. Pomocą w tych poszukiwaniach mogą być pytania: Jakie zagrożenia dotyczą współczesną młodzież? Jaka jest zależność pomiędzy zainteresowaniami młodzieży a sięganiem po napej alkoholowe? Jak oddziaływać profilaktycznie w ramach duszpasterstwa parafialnego?

I. Obraz środowiska życia młodzieży w XXI wieku

Każdy człowiek od najwcześniejszych lat przebywa w określonym środowisku, rozwija się również w konkretnych warunkach cywilizacyjnych, strukturach społecznych, w mniej lub bardziej pozytywnych sytuacjach wychowawczych, w określonych kontaktach interpersonalnych. Dziecko czy młody człowiek już w kręgu rodziny, szkoły oraz różnych organizacji społecznych czy instytucji państwowych, z którymi się styka w czasie rozwoju, nie zawsze ma możliwość zaspokojenia podstawowych potrzeb i realizowania własnego modelu życia. Tym samym „w procesie rozwoju i zaspokajania różnych potrzeb dziecko napotyka różne ograniczenia i braki, często czuje się zagrożone”⁵. Te zagrożenia mogą mieć różne źródła. Między innymi mogą płynąć z ujemnych przejawów współczesnej cywilizacji, która rozwija się bardzo wysoko pod względem technicznym, natomiast w stosunkach międzyludzkich dominuje oziębłość, lekceważenie, izolacja, brak wrażliwości, obojętność⁶.

Żyjemy w czasach gwałtownych przemian społecznych. W nasze codzienne życie wkroczyła demokracja i wolny rynek. Obok pozytywnych aspektów oba te zjawiska odsłoniły również inne, niepokojące oblicze. Często bowiem demokracja wiąże się z utratą podstawowych wartości oraz źle rozumianą wolnością. Równie często wolny rynek oznacza dyktaturę pieniądza kosztem dobra i rozwoju człowieka. W sytuacji, w której niemal wszystko wolno, niejedna osoba gubi i niszczy życie własne i innych. Prawa wolnego rynku, nieodpowiedzialna ingerencja człowieka przez próby atomowe, eksploatacje złóż surowców naturalnych, coraz nowsze metody niszczenia przyrody i za-

⁵ Cz. Cekiera, *Psychoprofilaktyka uzależnień oraz terapia i resocjalizacja osób uzależnionych*, Lublin 1999, s. 27.

⁶ Tamże.

nieczyszczenia atmosfery pozbawiają wielu ludzi nadziei na godne warunki bytu i na dobrą przyszłość. W takim kontekście na największe niebezpieczeństwo i na bardzo trudną próbę wystawieni są młodzi ludzie: „Część dziewcząt i chłopców dobrze radzi sobie z tą próbą życia. Stawiają sobie mądre wymagania. (...) Wielu jest jednak i takich, którzy się zupełnie zagubili. Są agresywni i wkraczają na drogę przestępstw. Liczą na łatwe pieniądze i na łatwe szczęście. Wyrządzają bolesne krzywdy samym sobie i innym ludziom”⁷. Istnieje silna tendencja do samostanowienia młodzieży. Zmniejsza się obszar kontroli nad młodym pokoleniem i poczucie odpowiedzialności za nie. Można zaobserwować rozdzielenie, podział i oddalanie się dwóch społecznych światów, powiększanie się luki pomiędzy pokoleniem dorosłych i ludzi młodych. Cywilizacja współczesna proponuje młodzieży bardzo bogaty wybór wartości materialnych, konsumpcyjnych, w rezultacie czego młody człowiek może zbyt szybko i łatwo dużo mieć – przestaje jednak być człowiekiem uczciwym, sprawiedliwym, wrażliwym na dobro, piękno i prawdę, wartości społeczne. Zagrożeniem jest źle pojęta wolność, postawy roszczeniowe. Młodzież kieruje się w życiu przyjemnością i modą, natomiast brak zaangażowania w realizację powinności. Dawniej człowiek był zagrożony represją ze strony instytucji, dzisiaj, uwolniony od tych nacisków, jest zagrożony depresją, związaną z utratą sensu życia⁸. Kto nie odpowiedział na pytanie „Po co żyć?”, „Dlaczego rozwijać swoje człowieczeństwo?”, ten jest szczególnie podatny na wszelkiego rodzaju uzależnienia.

Obserwując codzienne życie, możemy zauważyć działające procesy globalizacji. Dąży się do wyrównania różnic narodowych, społecznych i kulturowych w rezultacie absolutnej powszechności elektronicznych mediów, Internetu, stylu życia. Jest to rewolucja tworząca z milionów zaścianków jedną „powszechną wioskę”. Na naszych oczach rządy na świecie przejmują i dzielą między siebie wielkie koncerty wspomagane przez wpływowe media. Młodzi ludzie pozbawiani są własnej tożsamości. Nie wiedzą, kim są: czy Polakami, patriotami kochającymi swój kraj i ojczyznę, czy marionetkami w rękach dorosłych – „wielkich tego świata”. Wmawia się im, że nic nie znaczą ich plany, aspiracje, pragnienia. O tym, co jest dobre, decyduje większość. W takim świecie „przyjęcie bezosobowego modelu kultury zredukowało człowieka do

⁷ M. Dziewiecki, *Nowoczesna profilaktyka uzależnień*, Kielce 2001, s. 5-6.

⁸ J. Mariański, *Wychowanie ku wartościom religijnym. Perspektywa socjologiczna*, w: *Wychowanie ku wartościom religijnym. Elementy teorii i praktyki*, red. K. Chałas, A. Maj, J. Mariański, Lublin–Kielce 2009, s. 31-222.

roli przedmiotu. Staje się on tym podatniejszym przedmiotem manipulacji, im doskonalsze są jej techniki”⁹.

Katarzyna Sawicka koncentruje zasadnicze źródła zagrożeń w sferze ekonomicznej i będącej jej pochodną sferze relacji społecznych. Odwołuje się do dwóch kategorii biedy: materialnej i postmaterialnej. Dzieci i młodzież wychowująca się w kręgu biedy materialnej narażona jest na trudności w zaspokojeniu wielu potrzeb i aspiracji, na kształtowanie się poczucia własnej małej wartości przez porównanie się z innymi dziećmi o wyższym statusie materialnym. Drugim zjawiskiem jest bieda postmaterialna, która charakteryzuje się zubożonymi kontaktami międzyludzkimi, poczuciem osamotnienia, pustki, nudy i niepokoju, brakiem autentycznych relacji i zainteresowania ze strony rodziców¹⁰. Ta sytuacja powoduje, że młodzież szuka ucieczki od rzeczywistości, sięgając po alkohol czy narkotyki.

Chcąc odpowiedzieć na pytanie, na jakie zagrożenia narażona jest młodzież, oraz jakie są motywy i przyczyny sięgania młodych po alkohol, trzeba się bliżej przyjrzeć środowisku, w którym przebywają, czyli rodzinie, szkole, grupom rówieśniczym oraz przestrzeni wirtualnej wytworzonej przez postęp techniki cyfrowej.

Rodzina jest podstawowym środowiskiem życia człowieka. Dzięki funkcji socjalizującej rodzina wprowadza w społeczeństwo nowych obywateli, przekazując im język, podstawowe wzory zachowania, obowiązujące w danym społeczeństwie zwyczaje, obyczaje, wprowadza ich w świat wartości i kultury, kontroluje zachowania swych członków¹¹. Polska rodzina nie jest w najlepszej kondycji. Jest dotknięta wieloma problemami. Dokonująca się w Polsce transformacja społeczno-ekonomiczna wpłynęła znacząco na położenie wielu rodzin. Rodzina jest w wielu przypadkach nietrwała, rozbita, zagrożona rozpadem. Jest nieliczna lub bezdzietna, materialnie zależna od wielu instytucji, często bez własnego mieszkania, pracy, w wielu wypadkach dotknięta różnymi chorobami. Rodzice nie mają czasu dla swoich dzieci. W domu bywają rzadko, traktują go jak hotel, ciągle pochłonięci walką o karierę i bogactwo¹².

⁹ W. Irek, *Osoba ludzka i jej godność jako zasada etyczna w Instrukcji Dignitas personae*, w: *Świętość ludzkiego życia. Wokół Instrukcji Dignitas personae*, red. T. Reroń, Wrocław 2009, s. 184-206.

¹⁰ Materiały z konferencji na temat: *Perspektywy polskiej profilaktyki problemowej*, Nieborów, 2-4 listopada 1998.

¹¹ M. Braun-Gałkowska, *Szczęście rodzinne jako cel wychowania*, w: *Rodzina na nowo odkryta*, red. J. Pater, Wrocław 2007, s. 163-180.

¹² K. Wiśniewska-Roszkowska, *Kochać? Sprawa trudna*, Wrocław 1999, s. 79.

Rodzice nie stanowią autorytetu. Dzieci izolują się od nich, wyprowadzają się bądź uciekają. Częste kłótnie i luźne związki oraz panująca relacja partnerska, demokratyczna, odmienność postaw, a nawet wrogość poglądów religijnych lub politycznych, wcześniej czy później muszą doprowadzić do kryzysu. Rodzice mają swoją pracę, związaną z częstym pobytom poza domem, nie mają czasu dla dzieci. Młodzież często nie doświadcza prawdziwego spotkania ze swoimi rodzicami, które realizuje się w dialogu. Oprócz otwartości na siebie i wzajemnego uszanowania swej osobowej godności młodzi potrzebują jeszcze wspólnego poszukiwania sensu, odkrywania otaczającej ich tajemnicy rzeczywistości i zrozumienia swojego świata wewnętrznego. Potrzebują wyrażenia swoich prawdziwych myśli, sądów, opinii w atmosferze szczerości i otwartości. Częstym zagrożeniem jest „dialog pozorny”¹³. Kiedy nie czują się wysłuchani, kiedy nie mogą opowiedzieć o swoich przeżyciach wśród swoich bliskich, to jedynym miejscem ich „prawdziwego życia” staje się ulica czy grupa rówieśnicza.

Następnym po rodzinie środowiskiem społecznym dla dzieci i młodzieży jest szkoła. W szkole zdobywają ciągle nowy i bogatszy zasób wiedzy, rozwijają przydatne w życiu umiejętności, zdobywają doświadczenia, uczą się współżycia i współdziałania z innymi. Szkoła współczesna „ułatwia rozwijanie i pogłębianie przekonań i postaw w sferze społecznej, moralnej, ideowej i religijnej”¹⁴. Realizacja tych celów i zadań jest możliwa przede wszystkim dzięki spełnianiu przez szkołę trzech podstawowych funkcji – dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej, czyli przekazywania wiedzy z różnych dziedzin, kształtowania postaw społeczno-moralnych i ideowych, zaspokajania potrzeb niezbędnych dla prawidłowego rozwoju fizycznego i psychicznego uczniów. Duża część życia młodego człowieka toczy się w szkole. To tam najczęściej rozgrywają się jego pierwsze dylematy życiowe na tle uzyskiwanych ocen, sympatii bądź antypatii otoczenia czy wielkości stawianych zadań. Szkoła to ważna rzecz i wielu z nas nosi na sobie widoczne „szramy” po szkolnych doświadczeniach. Przez wiele lat uczniowie spotykają się w tym samym zespole klasowym ze względnie stałą grupą nauczycieli, w scenerii tych samych sal, korytarzy. Przychodzą do

¹³ „W dialogu pozornym, chociaż obaj partnerzy rozmawiają ze sobą i to nieraz dużo, to jednak nie ma pomiędzy nimi szczerości, a wręcz przeciwnie, występuje pragnienie podstępnego podejścia drugiego, oszukania go, wykorzystania do własnych egoistycznych celów, manipulowania partnerem”, M. Wołicki, *Elementy psychologii społecznej*, Stalowa Wola 2009, s. 50.

¹⁴ M. Łobocki, *ABC wychowania*, Warszawa 1992, s. 55.

szkoły z określonym zamiarem, że zostaną dobrze wykształceni, ale i przygotowani do życia w społeczeństwie.

Do szkół przedostają się narkotyki, czasem nawet uczniowie je rozprowadzają. Szkoła nie jest wolna od agresji, która stała się wszechobecna, co można zaobserwować na ulicach, boiskach, stadionach. W takiej sytuacji „dzieci nasycone są agresją od najmłodszych lat, ponieważ bajki, filmy, muzyka, sceny przemocy oraz brutalność ze strony najbliższych w domu są szkołą agresji”¹⁵. Często szkoła jest postrzegana jako miejsce drastycznej niesprawiedliwości, nieposzanowania uczuć, rozbójniczych wymuszeń, dewastacji mienia, zetknięcia się ze środowiskiem narkotycznym, brutalności, rozwiązywania konfliktów przy użyciu siły. Jeszcze jednym z wielu zagrożeń młodego pokolenia jest ludyczne podejście do życia, do nauki i studiów – brak etosu studiów i pracy. Serwowane przez telewizję i środki społecznego przekazu gotowe „recepty” na łatwe życie i szczęście, formują bierne postawy, niezdolność młodzieży do samodzielnego myślenia i działania, słabą znajomość kultury i historii Polski, zubożenie słownictwa, co przejawia się dość często w prymitywizmie i wulgaryzmie językowym, obserwowanym w szkołach, na uczelniach, w pociągach, na ulicy¹⁶. Stanisław Sławiński niebezpieczeństwo upatruje w ciągłym nawoływaniu do odnoszenia w życiu sukcesu i awansu: „Przez wiele lat tłumaczy się dziecku, że musi «do czegoś dojść». Dziecko słyszy zewsząd, że jego prawem, a zarazem i pierwszym obowiązkiem jest piąć się w górę ponad innych”¹⁷.

Grupy rówieśnicze pomagają nastolatкови w trudnym przejściu do odpowiedzialnego świata dorosłych. Jednak one same mogą stanowić poważne źródło konfliktów i stresów. Próbuując odnaleźć własną tożsamość poza rodziną, nastolatek ryzykuje odrzucenie przez grupę. A starając się uwolnić od więzów rodzinnych, naraża się na usidlenie przez inny rodzaj norm kontrolujących zachowania. Nastolatek musi walczyć z naturalną tyranią grupy – „Potrzebujesz nas” – a także z siłą pochodzącą z wyśmiania lub odrzucenia, gdy nie przestrzega się norm grupy. Trzeba pamiętać, że grupa rówieśnicza może być albo siłą konstruktywną, pomagającą w dojrzewaniu ku dorosłości, albo siłą destruktywną: „Grupy niezdrowe przedłużają pozostałe z dzieciństwa zależności emocjonalne, które zaczynają się manifestować w kategoriycznej odmowie przystosowania się i w nadużywaniu alkoholu i narkotyków”¹⁸. Przyparafialne grupy formacyjne,

¹⁵ T.E. Olearczyk, *Zagrożenia na terenie szkoły*, „Wychowawca” 1998 nr 9, s. 38-40.

¹⁶ Cz. Cekiera, *Psychoprofilaktyka uzależnień*, s. 41.

¹⁷ S. Sławiński, *Dojrzewanie do miłości*, Warszawa 1998, s. 66.

¹⁸ R. Maxwell, *Dzieci. Alkohol. Narkotyki*, Gdańsk 1999, s. 36.

które opierają swój program na wartościach chrześcijańskich, mogą być szczególnie formą pomocy młodzieży i oddziaływania profilaktycznego.

Poważnym źródłem zagrożeń jest również szkodliwe oddziaływanie wielu środków masowego przekazu, które promują nieodpowiedzialną filozofię życia oraz nawołują do tolerancji rozumianej jako zakaz odróżniania dobra od zła i prawdy od fałszu. Ewolucja mediów wciąż trwa. Wydaje się, że od mediów nie da się uciec. Odgrywają one wielką rolę w procesie socjalizacji i stanowią też część szeroko pojętego środowiska wychowawczego i za to otoczenie jesteśmy odpowiedzialni. Na naszych oczach wzrasta kolejna generacja, która urodziła się „z pilotem w ręku” i łatwością obsługi „peceta”, uznająca surfowanie po Internecie czy wczytywanie się w treść kolorowych pisemek za rzecz w pełni naturalną. Wśród problemów związanych z treścią komunikatów medialnych możemy wyróżnić: komunikaty nacechowane relatywizmem etycznym, promowanie swobody obyczajowej, logikę komercji, gdzie produkty medialne traktowane są jako towar, kierowanie swej uwagi na sferę emocjonalną z pomniejszaniem roli intelektu, gloryfikację zabawy, promocję seksu, dominację tendencji bycia atrakcyjnym za wszelką cenę, kult siły i wszechobecną zmysłowość, banalizację nadprzyrodzoności, lekceważenie autorytetów prawdziwych i kreowanie pozorowanych, zbyt częste prezentowanie aktów przemocy oraz różnorodnych przestępstw, manipulację i kreację faktów¹⁹. Przykładem może być sytuacja z Mistrzostw Europy w piłce nożnej w 2008 roku. W wielu miastach powstawały „miasteczka kibiców”, gdzie w licznym gronie oglądano najważniejsze spotkania. Można było zauważyć, że te miejsca stawały się polem reklamowym wielkich koncertów sprzedających alkohol. Najbardziej oburzającym elementem tej kampanii było używanie polskich barw narodowych jako nośnika reklamy alkoholu. W ten sposób tworzy się w świadomości ludzi przekonanie, że nie można kibicować polskiej kadrze bez jednoczesnego spożywania alkoholu.

Na niebezpieczeństwa dotyczące młodzież wskazywał także Jan Paweł II w czasie przemówienia do uczestników Międzynarodowego Kongresu Katolickich Szkół Europy w Rzymie 28 kwietnia 2001 roku: „Gwałtowne przemiany kulturowe, globalizacja kontaktów, relatywizacja wartości moralnych i niepokojący rozkład więzi rodzinnych – wszystko to rodzi w wielu młodych ludziach żywe poczucie zagrożenia, które nieuchronnie wpływa na ich styl życia, proces uczenia się i wizję własnej przyszłości”²⁰. Mówiąc o zagrożeniach

¹⁹ A. Lepa, *Świat manipulacji*, Częstochowa 1997, s. 27.

²⁰ Jan Paweł II, *Przemówienie do uczestników Międzynarodowego Kongresu Katolickich Szkół Europy*, „L’Osservatore Romano” 2001 nr 6, s. 34.

dzieci i młodzieży, warto tu przypomnieć ponadczasową naukę Chrystusa wzywającego każdego człowieka do szczególnej troski o tego „najmniejszego w królestwie niebieskim”, tzn. duchowo niedojrzałego (zob. Mt 5,19). Jak wynika z Biblii, do tych „najmniejszych w królestwie” należą nie tylko moralnie zagubieni dorośli, ale także dzieci i młodzież z racji nieskrystalizowanej osobowości i trudności w odróżnieniu dobra od zła, często pomnażanych przez brak należytej im życzliwości ze strony otoczenia. Mimo przemian, jakie w ostatnim stuleciu dotknęły instytucję rodziny, pozostaje ona najważniejszym miejscem rozwoju osoby i dlatego jej ochrona jest istotnym obowiązkiem społeczeństwa.

II. Związek między zakresem zainteresowań młodzieży a jej postawą abstynencką²¹

Środowisko wychowawcze wyznacza nie tylko wzorce ról społecznych, ale także stanowi istotny czynnik kształtowania zainteresowań młodzieży. Młodzi, którzy wychowują się w środowisku sprzyjającym kształtowaniu zainteresowań, mają lepszą okazję do rozwoju różnorodnych zdolności. Ułatwia im to przystosowanie społeczne i stanowi podstawę do wzmocnienia poczucia własnej wartości²². Przyglądając się zainteresowaniom młodzieży, autor szukał związku tych zainteresowań z nasileniem picia i sięganiem badanych po alkohol. Młodzi w wieku rozwojowym mają w sobie wiele pragnień i aspiracji, chcą poznawać i zdobywać nowe i ciekawe wiadomości o otaczającym świecie. Jeżeli mają ku temu sprzyjające warunki, to mogą rozwijać swoje zainteresowania. Otwierają się na otaczający świat. Poznają związki i zależności, prawa rządzące np. przyrodą. Kształtują w sobie postawę odpowiedzialności za to, co poznali, często odczuwają radość, że dotarli do prawdy, że własnymi siłami odkryli wycinek rzeczywistości. Czują zadowolenie, że było ich stać na taki czy inny wyczyn. Poznając otaczającą rzeczywistość, mogą nabywać pewności i przygotowywać się do podejmowania odpowiedzialnych decyzji. Autor, posługując się kwestionariuszem uzależnień (KU) oraz kwestionariuszem

²¹ Na podstawie badań własnych przeprowadzonych przy współpracy ks. prof. dra hab. Czesława Cekiery w maju 2001 r. wśród młodzieży z pierwszych i drugich klas gimnazjalnych. Do badań wybrano dwie szkoły województwa dolnośląskiego: Publiczne Gimnazjum w Pęgowie (wieś) oraz Publiczne Gimnazjum nr 1 w Brzegu Dolnym (miasto). Badaniem objęto 162 osoby.

²² M. Przetacznik-Gierowska, G. Makiełło-Jarza, *Psychologia rozwojowa i wychowawcza wieku dziecięcego*, Warszawa 1992, s. 336.

zainteresowań G. Sprangera (KZ) w opracowaniu ks. prof. dra hab. Czesława Cekiery, zbadał zainteresowania młodzieży gimnazjalnej sięgającej po napoje alkoholowe i nie sięgającej po napoje alkoholowe. Otrzymane wyniki zostały przedstawione w tabelach.

Tabela 1. Zainteresowania młodzieży gimnazjalnej sięgającej i nie sięgającej po napoje alkoholowe (%)

Zakres zainteresowań	Pijący alkohol		Niepijący alkoholu	
	Miasto	Wieś	Miasto	Wieś
Szerokie	4	0	4,4	4,4
Średnie	32	17,8	31	33,8
Wąskie	25	21,2	5,8	20,6

Zebrane i przedstawione wyniki badań wskazują, że młodzież, która sięga po napoje alkoholowe, charakteryzuje się wąskim zainteresowaniem. Odpowiednio: 25% w mieście i 21% na wsi. Niski poziom zainteresowania wskazuje na tendencje do izolacji, dystans od otaczającej rzeczywistości, obniżony nastrój psychiczny i emocjonalny, stany subdepresyjne i depresyjne, zawężony zakres zainteresowań, obniżone poczucie sensu życia, rezerwa w kontaktach z innymi i wobec wartości w otaczającym świecie, pesymizm, zniechęcenie, nadmierna koncentracja na sobie. Spośród osób sięgających po napoje alkoholowe tylko 4% badanych charakteryzuje się posiadaniem szerokich zainteresowań. Z powyższych danych wynika, że osoby sięgające po alkohol charakteryzują się istotnie mniejszym zainteresowaniem.

Tabela 2. Wysoki poziom zainteresowań młodzieży gimnazjalnej nie sięgającej po napoje alkoholowe (%)

Kategorie zainteresowań		Miasto		Wieś		Razem %
		Chłopcy	Dziewczeta	Chłopcy	Dziewczeta	
1.	Humanistyczne	3,3	-	-	13,3	16,7
2.	Nauki ścisłe	23,3	3,3	6,7	-	8,3
3.	Przyrodnicze	3,3	3,3	3,3	16,7	6,7
4.	Ekonomiczno-prawnicze	-	-	-	-	-
5.	Techniczne	13,3	-	23,3	-	9,2
6.	Handlowe	6,7	3,3	6,7	3,3	5
7.	Gospodarcze	3,3	3,3	6,7	-	3,3
8.	Sportowo-turystyczne	40	6,7	30	23,3	25
9.	Artystyczne	3,3	6,7	3,3	20	8,3
10.	Systematyzowanie	6,7	3,3	3,3	3,3	4,2
11.	Kierowniczo-organizacyjne	10	3,3	3,3	-	4,2
12.	Opiekuńczo-wychowawcze	6,7	20	6,7	20	13,3

U osób niesięgających po napoje alkoholowe dominowało 7 kategorii zainteresowań: humanistyczne (17%), nauki ścisłe (8%), przyrodnicze (7%), techniczne (9%), sportowo-turystyczne (25%), artystyczne (8%) i opiekuńczo-wychowawcze (13%). Młodzi, którzy nie sięgają po alkohol, charakteryzują się szerokim zakresem zainteresowań. Tylko w jednej kategorii zainteresowań – „ekonomiczno-prawniczych”, nie wykazują zdecydowanych zainteresowań. Można wyodrębnić pewne różnice pomiędzy zakresem zainteresowań w grupie chłopców w zależności od miejsca zamieszkania. W mieście chłopcy ze szkół gimnazjalnych wykazują zdecydowane zainteresowania w 7 kategoriach, natomiast pochodzący ze wsi w 5 kategoriach. W grupie dziewcząt nie ma znacznych różnic. Środowisko wiejskie stwarza znacznie mniejsze możliwości kształtowania zainteresowań. Rodzice nie są już dziś przekazicielami tradycji. Zajęci pracą przy gospodarstwie czy w zakładach oddalonych od rodzinnego domu, poświęcają swój czas na utrzymanie ekonomiczne domu. Nie znajdują już czasu dla swoich dzieci, aby uczyć ich odpowiedzialnej sztuki życia. Alternatywą dla młodych są dyskoteki i spotkania w gronie kolegów i koleżanek, które często kończą się zabawą z alkoholem.

Z zebranego materiału badawczego autor pragnął doszukać się istnienia łącznych i wzmocnionych kategorii zainteresowań. Czy młodzi wykazują zdecydowane ukierunkowanie w odpowiednim zainteresowaniu? Wiąże się to z tym, że będą temu poświęcać wiele swojego czasu, aby rozwijać własne zdolności. Oto otrzymane wyniki.

Tabela 3. Łączne i wzmocnione kategorie zainteresowań u młodzieży sięgającej po napoje alkoholowe i niesięgającej po napoje alkoholowe (%)

Kategorie zainteresowań	młodzież sięgająca po napoje alkoholowe	młodzież niesięgająca po napoje alkoholowe
I. Humanistyczne, opiekuńczo-wychowawcze, artystyczne	10	17,5
II. Nauki ścisłe – techniczne – systematyzowanie	-	8,3
III. Przyrodniczo-gospodarczo-handlowe	1	7,5
IV. Kierowniczo-organizacyjne-systematyzowanie	3,3	5
V. Sportowo-turystyczne, ekonomiczno-prawnicze, gospodarcze	-	5,8
Ogółem	14,3	44,1

Znaczna liczba młodych niesięgających po napoje alkoholowe wykazuje zdecydowane zainteresowania w następujących łącznych kategoriach (44%). Spośród osób sięgających po napoje alkoholowe zdecydowane zainteresowania wykazuje znacznie mniejsze grono młodzieży (14%). Młodzież gimnazjalna

pijąca alkohol wykazuje w małym stopniu zdecydowane i wzmocnione zainteresowania.

W dalszej części pracy autor pragnął przyjrzeć się, jaki wpływ ma poziom zainteresowania młodzieży na sięganie po alkohol. Zebrane wyniki zamieścił w tabeli 4.

Tabela 4. Poziom zainteresowania a spożycie alkoholu jeden raz do kilka razy w miesiącu (%)

Spożywanie alkoholu	%
Poziom zainteresowania	
Szeroki	3,2
Średni	40,3
Wąski	56,5

Młodzi, którzy sięgają po alkohol jeden raz do kilka razy w miesiącu, charakteryzują się wąskim (56%) i średnim (40%) zainteresowaniem. Młodym często brakuje możliwości zagospodarowania wolnego czasu. W czasie rozwoju nadużywania alkoholu dochodzi do zawężenia pola zainteresowań młodzieży. Jeśli wcześniej młoda osoba miała liczne zainteresowania (np. sportem, muzyką, literaturą, uczestniczyła w życiu danej społeczności), to z chwilą, kiedy zaczyna wchodzić w uzależnienie alkoholowe, ulega zawężeniu krąg jej zainteresowań. Poświęca coraz mniej czasu na zajęcia niezwiązane z piciem. Dlatego takie symptomy, jak: wagary, zaniedbywanie nauki, własnego wyglądu to przejaw zaburzonej kultury życia, które powinny wzbudzać niepokój rodziców i wychowawców²³.

III. Profilaktyczne oddziaływanie parafialno-formacyjnych grup młodzieżowych

Doświadczenia duszpasterzy i zaangażowanie laikatu wskazują, że w posłudze Kościoła jednym z istotnych zadań jest praca z młodzieżą. Poprzez młodzież Kościół odczytuje swoją dalszą drogę ku przyszłości, widzi w niej odbicie i przypomnienie owej radosnej młodości, którą Duch Chrystusa stale go ubogaca²⁴. Młodzież bowiem w niedalekiej przyszłości kształtować będzie obraz życia religijnego i moralnego zarówno wspólnoty Kościoła, jak i całego

²³ J. Wielguszewski, *Uzależnienie jako przejaw zaburzonej kultury życia*, w: *Młodzież a kultura życia*, red. F.W. Wawro, Lublin 2008, s. 301-322.

²⁴ Jan Paweł II, *Adhortacja Christifideles laici*, Rzym 1988, nr 46.

społeczeństwa polskiego. Młodzi ludzie zgodnie z własnym powołaniem mają do wypełnienia ważne i odpowiedzialne zadania, domagające się dojrzałości duchowej, szlachetnego i mocnego charakteru, pogłębionej świadomości religijnej i ducha apostołskiego. Jak zauważa jeden ze znawców tematu: „Bogate życie religijne młodych ludzi to najlepsze zabezpieczenie przed uzależnieniami. To najlepsza profilaktyka”²⁵. Przyparafialne grupy formacyjne umiejętnie realizują profilaktyczne zadania, które są odpowiedzią na sytuacje dostrzeżone podczas przeprowadzonych badań empirycznych. Uczą poprawnych relacji do Boga, samego siebie i otaczającego świata oraz umożliwiają rozwój zainteresowań.

Wychowanie to pomaganie wychowankowi, by coraz lepiej rozumiał i coraz dojrzałej kochał siebie i innych. Wychowanie „musi prowadzić do głębi człowieczeństwa, które jest treścią życia osoby, jej integralnego rozwoju, który ostatecznie jest wyznaczony przez urzeczywistnianie najwyższych wartości i dążenie do Absolutu. W przeciwnym razie ginie człowieczeństwo w człowieku, człowiek się kurczy i karłowacieje”²⁶. Dlatego wychowanie w grupie młodzieżowej musi być prowadzone w perspektywie antropologii personalistycznej, gdzie celem jest stawanie się zintegrowaną i dojrzałą osobą, zdolną do przyjmowania miłości od innych osób oraz do obdarowania innych dojrzałą miłością i troską. Nie można się tylko skupiać na rozwoju fizycznym, rozwoju osobowości czy nawet bogactwa sfery duchowej. Wszystkie te wymiary są bowiem jedynie elementami ludzkiej rzeczywistości i w oderwaniu od natury i powołania człowieka pozostają niezrozumiałe, gdyż spontanicznie dążą do zaspokajania jedynie cząstkowych potrzeb i dążeń. Ostatecznym celem wychowania „w kontekście pedagogiki personalistycznej jest kształtowanie dojrzałej osoby, która staje się zdolna do budowania więzi opartych na miłości i odpowiedzialności. To właśnie grupa stanowi odpowiednie środowisko do realizowania takiego wychowania”²⁷.

Młodemu człowiekowi potrzebne jest poczucie przynależności do wspólnoty. Młodzież, zagubiona w zobojętniałej masie, pragnie spotkać się w zaprzyjaźnionych wspólnotach, w ewangelicznej i braterskiej atmosferze, chroniącej przed anonimowością miasta i parafii. Przed pięćdziesięciu laty młody

²⁵ T. Bronakowski, *Polska wierna i solidarna, a nie browarna*, w: *Apostoł Trzeźwości. Vademecum Apostolstwa Trzeźwości*, red. J. Puskiewicz, Łomża 2012, s. 117-126.

²⁶ K. Chałas, *Wychowanie ku wartościom. Elementy teorii i praktyki*, Lublin–Kielce 2003, s. 9.

²⁷ M. Dziewiecki, *Osoba i wychowanie. Pedagogika personalistyczna w praktyce*, Kraków 2003, s. 22-29.

człowiek nie potrzebował tak intensywnego doświadczenia wspólnoty jak dziś. Kiedyś tkanka społeczna była o wiele bardziej zagęszczona. Obecnie, kiedy relacje z innymi są luźne, potrzeba poczucia przynależności i odczuwania wspólnoty²⁸. Żyjąc w coraz bardziej zdechrystianizowanej społeczności, gdzie wiara jest nieustannie kwestionowana, młodzi potrzebują doświadczenia braterskiej wspólnoty w miłości Chrystusa. W świecie, który przyjmuje tylko to, co sprawdzalne, przy jednoczesnym odrzucaniu Boga w imię ukochania człowieka, chrześcijanin opowiada się za prawdziwą miłością do człowieka, zaczerpniętą tylko z Bożego serca.

Kościelne grupy i ruchy formacyjne dla dzieci i młodzieży sprzyjają umacnianiu osobistej więzi z Chrystusem i stają się szkołą prawdziwej hierarchii wartości oraz odpowiedzialnej filozofii życia. Umożliwiają także lepsze poznanie samego siebie oraz stwarzają szansę systematycznej i pogłębionej pracy nad własnym charakterem. Stają się szkołą pogłębionego kontaktu z drugim człowiekiem, stwarzając możliwość uczenia się pozytywnych wzorców społecznych. Tzw. mała grupa „wywiera wpływ nie tylko na sferę intelektualną człowieka, ale także i na wszystkie pozostałe sfery osobowości, a więc sferę wolitywną, sferę emocjonalno-uczuciową, na postawy, zamiłowania, zainteresowania, potrzeby, obraz siebie i inne składniki struktury osobowości, prowadząc do rozwoju odpowiednich sfer osobowości bądź też do odpowiednich zmian i przekształceń w jej obrębie”²⁹. Wspólnoty przez to że są miejscem niekłamanej modlitwy, refleksji, zabawy, współpracy oraz uczenia się kontaktu z otaczającą rzeczywistością, realizują podstawowe zadania profilaktyczne. W takich grupach młodzież ma możliwość weryfikacji przyjętych wartości, wzorców i postaw w konkretnym działaniu i w konfrontacji z określonymi wymogami życia. Grupy formalne są to grupy, z którymi nastolatek może się utożsamiać i które pozwolą mu poznać dziedziny aktywności społecznej. Doświadczenie działania wewnątrz grupy pomaga nastolatkowi ewoluować w kręgu rówieśników. Kiedy przychodzi czas buntu i sprzeciwu wobec wszelkich norm i przeciwko autorytetom, właśnie w takiej grupie młody człowiek może wspólnie poszukać odpowiedzi na dręczące go pytania. Wraz z rówieśnikami może odkrywać sens i znaczenie Bożego prawa, które jest zarazem prawem miłości i wolności. Jeżeli uda się zaprosić do wspólnej drogi młodych ludzi w takiej grupie, to niewiele mówiąc o działaniu alkoholu, można prowadzić działalność profilaktyczną. Trzeba tu podkreślić, że niejednokrotnie grupa staje

²⁸ J. Arènes, *Nie bójmy się nastolatków*, Kraków 2007, s. 138.

²⁹ M. Wolicki, *Elementy psychologii społecznej*, Stalowa Wola 2009, s. 95.

się przystanią, miejscem niezwykłej atmosfery, której nie mogą doświadczyć w środowisku rodzinnym czy szkolnym. Dlatego pozostaje pytanie: Jak zachęcić młodzież do uczestnictwa w takiej grupie? Jest to zapewne tajemnicą, ale tak jak ewangelizacja dokonuje się w spotkaniu osobowym, tak przykład i zachęta osób zaangażowanych mocno w życie Kościoła jest nieodzowna.

W kształtowaniu postaw trzeźwościowych wielkie znaczenie ma przykład ludzi znanych i powszechnie lubianych: „Ostatnie badania społeczne pokazują, iż autorytetami dla młodych są zazwyczaj postacie obecne w mediach. Dlatego od tych ludzi trzeba wymagać, by dawali świadectwo trzeźwości. Jeżeli idole masowej wyobraźni są wciąż przyłapywani na gorszącym zachowaniu pod wpływem alkoholu, jeżeli w popularnych programach drwi się z trzeźwości, a pijaństwo przedstawia jako dobrą zabawę, to nie liczymy, że programy profilaktyczne prowadzone np. w szkołach przyniosą upragnione efekty”³⁰.

Ruchy i wspólnoty formacyjne, grupy wychowawcze dla dzieci i młodzieży stają się szkołą trzeźwości i odpowiedzialności także wtedy, gdy ich program nie odwołuje się bezpośrednio do problematyki wychowania w trzeźwości³¹. Biorąc pod uwagę polską rzeczywistość, rozmiar zagrożeń i negatywne wzorce społeczne, istnieje potrzeba, aby praca formacyjna uwzględniała także kształtowanie dojrzałych postaw wobec alkoholu. Młodzież powinna zdawać sobie sprawę, że trzeźwość jest integralnym elementem chrześcijańskiej dojrzałości oraz istotnym wymogiem chrześcijańskiej moralności. Część dzieci i młodzieży z powodu choroby alkoholowej bliskich nie znajduje w rodzinie elementarnej wsparcia wychowawczego. W takiej sytuacji młodzi potrzebują szczególnej pomocy wychowawczej. Jedną z takich propozycji jest tworzenie świetlic przy parafiach, czyli miejsc, gdzie mogliby się spotkać, odrobić lekcje, rozwijać zainteresowania, uczyć budowania pozytywnych więzi z Bogiem, ludźmi i z samym sobą. Stworzenie i funkcjonowanie świetlic parafialnych nie może być jednak wyłączną troską księży z danej parafii. Warto w tym celu nawiązać współpracę z Gminnymi Komisjami Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Warto też nawiązać współpracę z rodzicami, katechetami i pedagogami, którzy na zasadzie wolontariatu mogą pełnić dyżury wychowawcze w świetlicach³². Szczególnie pomocne może być zaangażowanie w działalność

³⁰ T. Bronakowski, *Troska o trzeźwość – troską o Polskę*, w: *Apostoł Trzeźwości. Vademecum Duszpasterstwa Trzeźwości*, red. Z. Kaniecki, Płock 2009, s. 46-51.

³¹ M. Dziewiecki, *Duszpasterstwo a wychowanie*, s. 189-198.

³² H. Grządko, *Świetlice parafialne dla dzieci i młodzieży*, w: *Nowe przesłanie nadziei*, s. 297-298.

świeclic przedstawicieli grup Anonimowych Alkoholików, Al-Anon, Alateen oraz Klubów Abstynenta.

Istnieje bezpośredni związek między zawężeniem i zniekształceniem ludzkich pragnień a ryzykiem wejścia na drogę uzależnień. Dlatego wychowanie dzieci i młodzieży w abstynencji od substancji uzależniających polega w dużej mierze na promowaniu bogactwa pragnień oraz na pomaganiu w ich dojrzałym uporządkowaniu. Oznacza to, iż „pierwsze zadanie wychowawcy, który realizuje integralną profilaktykę uzależnień, polega na pomaganiu dzieciom i młodzieży w odzyskiwaniu tych pragnień i aspiracji, które są cenne i potrzebne, a które z jakiegoś powodu w nich obumierają i zanikają”³³. Często w naszej pracy skupiamy się na walce z niedojrzałymi zachowaniami czy zaburzonymi pragnieniami. Ograniczenie do walki ze złem okazuje się nieskuteczną strategią. Młodym ludziom często brakuje nadziei, że można żyć inaczej, że można zerwać z dotychczasowym stylem życia.

Ciekawą formą pomocy jest tworzenie różnego rodzaju kółek zainteresowań. Jednym z nich jest zakładanie parafialnych grup modelarskich, fotograficznych, muzycznych, plastycznych, jeździeckich itp. Osoby biorące udział na przykład w zajęciach hipicznych poprawiają swoją koordynację, równowagę, a przez rozluźnienie i ćwiczenia na koniu znika napięcie w mięśniach. Podczas przebywania z koniem osoby uspokajają się wewnętrznie, pozbywają stresów, a nagromadzone w nich negatywne emocje opadają, następuje odreagowanie napięcia pojawiającego się w ciągu całego dnia. Ulega poprawie ich koordynacja fizyczna i ogólny rozwój. Jeździectwo i opieka nad końmi staje się narzędziem do kształtowania zdrowego stylu życia: „Hipika daje możliwości nabycia konkretnych umiejętności praktycznych, które mogłyby umożliwić osobom uzależnionym zatrudnienie w obszarze ochrony środowiska, sportu i rekreacji lub rolniczo-budowlanym”³⁴.

Prawdą jest, że mamy wspinałą młodzież, która jednak, zwłaszcza w weekendy, topi swoje smutki i stres w alkoholu. Dlatego potrzebna jest szczególna wrażliwość na losy drugiego człowieka. Ta wrażliwość zmusza do przestrzegania prawa, które powinno stawiać tamę i pomagać w budowaniu prawdziwego obrazu trzeźwości. Dodatkowo trzeba zaangażować jak największe siły i środki w tworzenie prawdziwego obrazu trzeźwości. Często bowiem życie z alkoholem ukazywane jest jako coś dobrego, a życie trzeźwe jak „nudziarstwo

³³ M. Dziewiecki, *Kochać i wymagać. Pedagogia Ewangelii*, Kraków 2006, s. 151.

³⁴ I. Bohdanowicz, *Hipika w resocjalizacji osób uzależnionych od środków psychoaktywnych*, „Wychowawca” 2010 nr 9, s. 22-25.

i sztywniactwo”. Tymczasem jest to szkodliwy obraz, będący wynikiem reklam i niektórych złych obyczajów. Problemem jest także brak kontrpropozycji do takiej formy spędzania czasu. Widzimy, że w miastach młodzież gromadzi się wieczorami na stacjach benzynowych, w pubach i knajpach. A gdyby otworzyć basen, odnowić salę kinową lub wybudować inną, stworzyć jakieś centrum młodzieżowe, w którym działałyby różnorodne sekcje artystyczne, dać szansę tworzenia zespołów muzycznych i grup teatralnych, prowadzić zajęcia plastyczne i taneczne, wybudować więcej boisk, drózek rowerowych? Niewątpliwie wielu z tych młodych ludzi udałoby się odciągnąć od alkoholowych weekendów i rozbudzić nowe pasje i pragnienie rozwoju.

Analizując problematykę motywów i przyczyn sięgania młodzieży po alkohol, można stwierdzić, że ciekawa i mogąca stanowić przedmiot dalszych badań i dociekań jest sfera zainteresowań. Jak budzić korzystne zainteresowania, rozszerzać je i otwierać młodych na piękno otaczającego świata? Dostrzega się potrzebę tworzenia, szczególnie dla młodych o niekorzystnych warunkach rodzinnych, okazji do rozwoju pozytywnych zainteresowań, gdzie wśród grona swoich rówieśników mogliby wzrastać. Nie znajdując jednak okazji do rozwinięcia swoich zainteresowań, młodzi ludzie sięgają po najprostsze formy. Brak ośrodków, grup wsparcia, kółek zainteresowań, gdzie młodzi mogliby rozwijać swoje pasje, hobby, zamiłowania, powoduje, że pozostają im spotkania w barze czy na dyskotecy w gronie kolegów i koleżanek. Gdyby stworzyć dla nich jakąś alternatywę, nie potrzebowałiby wtedy alkoholu, aby budować zdrowe relacje rówieśnicze, pokonywać trudności i rozwiązywać problemy. Mieliby okazję do nauki i odkrywania piękna otaczającego świata, poznawania praw rządzących w świecie czy kształtowania zdolności potrzebnych do dorosłego życia. Dlatego budzenie i rozwój zainteresowań w grupach zainteresowań – sportowych, w turystyce, mogłoby być dobrą formą profilaktyki uzależnień zwłaszcza dla młodzieży ze środowisk trudnych, o podwyższonym stopniu ryzyka uzależnień. Trzeba pomóc młodzieży zrozumieć, że dorosłość to przede wszystkim odpowiedzialność – również za siebie – dojrzewanie to czas budowania, nie zaś autodestrukcji. W trosce o trzeźwość i ratowanie osób uzależnionych należałoby zacieśnić współpracę rodziny, szkoły, Kościoła, służby zdrowia, oświaty oraz innych instytucji i organizacji, jak harcerstwo, kluby sportowe, ministranci, schole, chóry śpiewacze, grupy oazowe, turystyczne, pielgrzymkowe. Ważna jest w tym kontekście rola Kościoła: „Wychowanie w wierze należy również do Kościoła, który przez swoje zbawcze pośrednictwo realizuje Boży plan zbawienia. Stąd właściwym celem działalności Kościoła jest przepowiadanie Ewangelii i budowanie wspólnoty kościelnej, co stanowi kontynuację misji Chrystusa.

Kościół jest środowiskiem wychowującym, które pomaga człowiekowi w integralnym rozwoju, w zdobywaniu wiedzy, a także we wzrastaniu w wolności i w odpowiedzialności³⁵. Dobrze funkcjonująca parafia jest bowiem prawdziwą szkołą dojrzałego życia. Szczególne znaczenie ma tutaj katechizacja oraz praca w grupach formacyjnych, gdyż umożliwia oddziaływanie wychowawcze o charakterze długofalowym, regularnym oraz dostosowanym do wieku i specyficznej sytuacji danej grupy dzieci czy młodzieży. Bardzo ważna jest także osobista postawa katechety wobec alkoholu. Parafialne wspólnoty młodzieży są szansą jej prawidłowego rozwoju moralnego i wzrastania w trzeźwości i dojrzałości duchowej do odpowiedzialnego i udanego życia.

* * *

W posłudze Kościoła jednym z istotnych zadań jest praca z młodzieżą. Sięganie po substancje psychoaktywne przez dzieci i młodzież to jeden z wielu problemów duszpasterskich. Napoje alkoholowe okazują się najbardziej rozpowszechnione wśród młodzieży szkolnej. Kościół w Polsce podejmował i podejmuje działania duszpasterskie w celu ugruntowania cnoty trzeźwości, która w odniesieniu do dzieci i młodzieży oznacza całkowitą abstynencję. Szczególną formą oddziaływania profilaktycznego jest tworzenie świetlic i kółek zainteresowań, np. modelarskich, fotograficznych, muzycznych, plastycznych, jeździeckich, rowerowych itp. Kościelne grupy i ruchy formacyjne są szkołą odpowiedzialności, prawdziwej hierarchii wartości oraz trzeźwości. W takich miejscach młodzież może się spotkać z rówieśnikami, odrabiać lekcje, rozwijać zainteresowania, uczyć budowania pozytywnych więzi z Bogiem, ludźmi i samym sobą.

YOUTH INTEREST GROUPS ORGANIZED AT PARISHES AS A PREVENTIVE AGAINST YOUNG PEOPLE'S REACHING FOR PSYCHOACTIVE SUBSTANCES

Summary

One of the most vital tasks in the service of the Church is work with young people. Children and youth's reaching for psychoactive substances is one of many

³⁵ W. Irek, *Implikacje społeczne w kształtowaniu religijności*, „Wrocławski Przegląd Teologiczny” 2009 nr 1, s. 79-104.

problems in the ministry. Alcoholic drinks turn out to be most widely spread among young people at school. The Church in Poland in its ministry aims at strengthening of the virtue of sobriety, which in case of children and youth means complete abstinence. A particular form of preventive activity is creating youth clubs and interest circles, e.g. modelling, photography, music, art., horse – riding, cycling, etc. Church groups and formation movements are schools of responsibility, true hierarchy of values and sobriety.